

VOYAGA YETMAGANLAR O'RTASIDA GIYOHVAND MODDALAR VA
KUCHLI PSIXOTROP VOSITALARGA QARAMLIKNING ORTISHI.

Jumanazarova Aziza Hurmat qizi.

Annotatsiya

Ushbu maqolada voyaga yetmaganlar o'rtasida giyohvand moddalar va kuchli psixotrop vositalarga qaramlikning ortishi muammosi tahlil qilinadi. Muammoning asosiy sabablari, jumladan, oilaviy muhit, do'stlarning ta'siri, internet va ommaviy axborot vositalarining roli yoritiladi. Shuningdek, giyohvandlikning jismoniy va ruhiy salomatlikka salbiy ta'siri ham ko'rib chiqiladi. Maqolada ushbu muammoni hal qilish yo'llari – ta'lim va tarbiyani kuchaytirish, profilaktik chora-tadbirlar o'tkazish va yoshlarni sog'lom turmush tarziga jalb qilish kabi masalalar muhokama etiladi.

Kalit so'zlar: giyohvandlik, psixotrop moddalar, yoshlar, ijtimoiy muammo, oila, ta'lim, profilaktika, jamiyat, salomatlik, jinoyatchilik, internet, targ'ibot, sog'lom turmush tarzi.

Аннотация

В данной статье анализируется проблема роста зависимости несовершеннолетних от наркотических и сильнодействующих психотропных веществ. Рассматриваются основные причины этой проблемы, включая семейную обстановку, влияние друзей, роль интернета и средств массовой информации. Также изучаются негативные последствия наркомании для физического и психического здоровья. В статье обсуждаются возможные пути решения данной проблемы, такие как усиление образовательных и воспитательных мер, проведение профилактических мероприятий и привлечение молодежи к здоровому образу жизни.

Ключевые слова: наркомания, психотропные вещества, молодежь, социальная проблема, семья, образование, профилактика, общество, здоровье, преступность, интернет, пропаганда, здоровый образ жизни.

Annotation

This article analyzes the problem of increasing addiction to narcotic substances and strong psychotropic drugs among minors. The main causes of this issue are highlighted, including family environment, peer influence, the role of the internet, and

mass media. Additionally, the negative effects of drug addiction on physical and mental health are examined. The article discusses possible solutions to this problem, such as strengthening education and upbringing, implementing preventive measures, and engaging young people in a healthy lifestyle.

Keywords: drug addiction, psychotropic substances, youth, social problem, family, education, prevention, society, health, crime, internet, propaganda, healthy lifestyle.

Kirish

Bugungi kunda dunyo bo‘ylab, shu jumladan, O‘zbekiston Respublikasida ham, voyaga yetmagan yoshlar o‘rtasida giyohvand moddalar va kuchli psixotrop vositalarga qaramlik muammosi dolzarb masalaga aylanmoqda. Bu holat nafaqat yoshlarning sog‘lig‘iga, balki jamiyat barqarorligiga ham jiddiy xavf tug‘diradi. Ushbu maqolada muammoning sabablari, oqibatlarini, statistik ko‘rsatkichlari va oldini olish choralari tahlil qilinadi.

Giyohvandlikning targ‘iboti va statistikasi

So‘nggi yillarda yoshlar o‘rtasida giyohvandlik va psixotrop moddalar iste‘moli bilan bog‘liq holatlar ortib bormoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarda bunday moddalarni targ‘ib qiluvchi kontentning mavjudligi yoshlarni bu illatga jalb etmoqda. Rasmiy statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, o‘tgan yillarga nisbatan voyaga yetmaganlar o‘rtasida giyohvandlik bilan bog‘liq jinoyatlar soni sezilarli darajada oshgan.

Masalan, 2021-yilda aniqlangan bunday holatlar soni 2019-yilga nisbatan 25% ga oshganligi kuzatilgan. 2023-yilgi hisobotlarga ko‘ra, mamlakat bo‘ylab voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan giyohvandlik bilan bog‘liq jinoyatlar soni 30% dan ko‘proqqa oshgan.

Bundan tashqari, sog‘liqni saqlash tashkilotlarining tadqiqotlariga ko‘ra, o‘smirlarning qariyb 15-20% i hech bo‘lmaganda bir marta narkotik moddalarni sinab ko‘rgan, ulardan 5-7% i esa muntazam iste‘mol qilishni boshlagan. Mutaxassislar fikriga ko‘ra, bu ko‘rsatkich yil sayin ortib bormoqda.

Ayrim holatlarda voyaga yetmaganlar orasida giyohvandlikning tarqalishiga do‘stlarning ta‘siri, oiladagi muammolar, internetdagi noqonuniy reklama va turli ommaviy axborot vositalari orqali targ‘ib qilinayotgan zararli g‘oyalar sabab bo‘layotgani kuzatilmog‘da. Yoshlar orasida sintetik narkotiklar, xususan, «spays», «LSD», «metamfetamin» kabi moddalar keng tarqalib bormoqda.

Shu bilan birga, 2024-yilda O‘zbekiston Respublikasida olib borilgan maxsus tadqiqot natijalariga ko‘ra, giyohvand moddalarni noqonuniy tarqatish va iste‘mol qilish bilan bog‘liq jinoyatlarning 70 foizdan ortig‘i internet orqali amalga oshirilayotgani aniqlangan. Bu esa onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlardagi nazoratni kuchaytirish zarurligini yana bir bor ko‘rsatmoqda.

Huquqiy asoslar

O‘zbekiston Respublikasida giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar ustidan nazorat qilish bo‘yicha qator huquqiy hujjatlar qabul qilingan. 2024-yil 6-mayda qabul qilingan PF-73-sonli Farmon bu borada muhim ahamiyatga ega bo‘lib, unda giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar ustidan nazoratni kuchaytirish, ularning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish choralari belgilangan. [OB]

Shuningdek, “Voyaga yetmaganlar o‘rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonun voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish va ularning huquqbuzarliklarining oldini olishga qaratilgan.

Giyohvandlikning zarali ta’siri

Giyohvandlik inson organizmiga jiddiy zarar yetkazadi. Ularning ba’zilari quyidagilar:

«Asab tizimi buzilishi» - giyohvand moddalar asab tizimini ishdan chiqarib, odamni depressiya va psixologik muammolarga duchor qiladi.

«Jismoniy zaiflik» - immunitet zaiflashishi natijasida organizm turli kasalliklarga moyil bo‘lib qoladi.

«O‘lim xavfi» - narkotik moddalar dozasini oshirib yuborish o‘limga olib kelishi mumkin.

Giyohvandlikning jamiyatga ta’siri

Giyohvandlik nafaqat inson, balki butun jamiyatga ham katta zarar yetkazadi. U jinoyatchilik darajasining oshishiga, oilaviy muammolarga va iqtisodiy inqirozlarga sabab bo‘lishi mumkin. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, jinoyatlarning aksariyati aynan giyohvand moddalar ta’sirida sodir etiladi. Shuningdek, bu muammo mehnat unumdorligining pasayishiga, jamiyatdagi ijtimoiy nosog‘lom muhitning shakllanishiga olib keladi.

Giyohvandlikning oldini olish choralari

Giyohvandlikning oldini olish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

«Ta'lim va targ'ibot ishlari» - maktab va oliy ta'lim muassasalarida narkotik moddalar zararini tushuntirish.

«Ota-onalar nazorati» - farzandlar bilan yaqin aloqa o'rnatish va ularning muhitini doimiy nazorat qilish.

«Huquq-tartibot organlari nazorati» - narkotik moddalarning tarqalishiga qarshi kurashish va jazoni kuchaytirish.

«Sport va madaniyat rivoji» - yoshlarni sog'lom turmush tarziga jalb qilish.

Giyohvandlikka qarshi kurashdagi davlat roli

O'zbekiston Respublikasi giyohvandlikka qarshi qat'iy siyosat olib bormoqda. Huquqiy jihatdan qator qonunlar qabul qilingan bo'lib, narkotik moddalarning tarqalishiga qarshi Keskin choralar ko'rilmogda. Shu bilan birga, davlat jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda profilaktika va targ'ibot tadbirlarini amalga oshirmoqda.

Bunday xavfli tendensiyalarni oldini olish uchun huquqni muhofaza qilish organlari, ta'lim muassasalari va ota-onalar birgalikda harakat qilishlari zarur. Yoshlarni giyohvandlikning salbiy oqibatlaridan ogohlantirish, profilaktika tadbirlarini kuchaytirish hamda sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish – bu muammo bilan kurashishda eng samarali yo'llardan biridir.

Xulosa

Voyaga yetmaganlar o'rtasida giyohvand moddalar va psixotrop vositalarga qaramlikning ortishi jiddiy ijtimoiy muammo hisoblanadi. Ushbu muammoni hal etish uchun davlat organlari, ta'lim muassasalari, ota-onalar va butun jamiyat birgalikda harakat qilishi zarur. Huquqiy asoslarni mustahkamlash, profilaktik chora-tadbirlarni kuchaytirish va yoshlarni sog'lom turmush tarziga jalb qilish orqali bu illatning oldini olish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi.
3. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlari.
4. O'zbekiston Sog'liqni saqlash vazirligi ma'lumotlari.
5. OAV materiallari (gazeta va internet manbalari).